

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТРАНСКОРДОННОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

А.І. Калбанцова-Райлян

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса

Україна має міцний фундамент для розбудови транскордонних відносин на регіональному рівні, а також на чималій досвід здійснення такої співпраці. Але, на жаль, у зв'язку з наявністю в країні дисбалансу між загальнодержавними інтересами та інтересами населення регіонів і територіальних громад, а також недоліками в системі управління економікою, зокрема неврахуванням у процесі прийняття управлінських рішень дії чинників, які сприяли б соціально-економічному розвитку регіонів, їх діяльність практично зводиться лише до культурно-освітньої співпраці. Тому для якнайповнішого використання наявних можливостей та отримання максимальних вигід від транскордонної співпраці регіонів необхідно ретельно досліджувати процеси транскордонного співробітництва в сучасних умовах розвитку економіки України і, спираючись на багатий досвід західноєвропейських країн, шукати шляхи його активізації [1].

Досить важливим є потенціал транскордонного співробітництва в басейні Дністра. Одним з факторів, які визначають цей потенціал екологічної безпеки Дністра.

Закономірно, що різні чинники по-різному впливають на стан екологічної безпеки. Одні з них сприяють забезпеченню екологічної безпеки суспільних систем, інші ж, навпаки, заважають підтримці екологічної рівноваги. Відповідно за характером взаємозв'язку доцільно розмежувати екологоконструктивні (фактори-стимулятори) та екологодеструктивні (фактори-дестимулятори) фактори. Перші – ті, що здійснюють позитивний вплив на стан екологічної безпеки регіону (розширення заповідних територій, лісистості; високий рівень екологічної свідомості, освіти, культури; скорочення кількості потенційно небезпечних об'єктів). Дестимуляторами є фактори, які негативно (прямо чи опосередковано) впливають на стан екологічної безпеки, наприклад: висока енергомісткість економіки регіону, зростання частки ресурсомістких галузей, низький рівень впровадження досягнень НТП у природоохоронній сфері, високий рівень зносу промислово-виробничих фондів, низькі асиміляційні можливості екосистем регіону, низький рівень екологізації податкової системи [2].

Річка Дністер є другою за водністю в Україні, яка має загальну водозбірну площу 72,9 тис. км², при цьому на території України знаходиться 53,5 тис. км². На території України знаходиться верхів'я Дністра та його пригірлова частина.

У межах Львівської області р. Дністер забруднюється скидами зворотних вод підприємств області як безпосередньо, так і через притоки Стрв'яж, Тисмениця, Стрий. Верхня течія ріки забруднюється стічними водами комунальних підприємств м.Самбора, смт. Калинів Львівської області. Нижче по течії р. Дністер скидають недостатньо очищені стічні води комунального підприємства «Розділтеплокомуненерго» та акціонерного товариства «Енергія — Новий Розділ». Результатом неефективної роботи очисних споруд вищенаведених організацій можна пояснити перевищення гідрохімічних показників по БСК₅, азоту амонійному в створах смт. Розвадів і с. Журавно Львівської області.

У поверхневих водах басейну Дністра, починаючи з 2001 р., постійно зростає вміст сполук мінерального азоту, фосфору, органічних речовин. Води р. Тисмениці характеризуються найвищим рівнем забруднення у басейні Дністра практично за всіма досліджуваними показниками і при впадінні у р. Дністер чинять значний вплив на його екосистему. Протягом усього року тут спостерігається недостатній рівень насичення води киснем, а двічі за рік його концентрації знижувались до критичного рівня — 3 мг/дм³. Незважаючи на майже десятирічну тенденцію до зменшення вмісту важких металів, забруднення річок басейну Дністра вказаними компонентами залишається високим. Максимальні концентрації різних металів, як правило, відзначаються нижче населених пунктів, розташованих уздовж р. Дністер [3]

В 2011 році Чернівецькій області виділено 1,9 млрд. грн. на будівництво Дністровської ГАЕС у м. Новодністровськ. Засоби направляються на виготовлення другого гідроагрегата, будівництво водоймища на 32 млн./ куб. - 500 млн. грн. Також 60 млн. буде спрямовано на соціальну сферу Сокирянського району та міста Новодністровськ. Зараз на Дністровської ГАЕС уведений в експлуатацію лише один гідроагрегат.

Молдова передасть Україні в оренду дві земельних ділянки загальною площею 14,4 га для забезпечення функціонування Дністровського гідроенергетичного комплексу. Це передбачає проект угоди між урядами Молдови й Кабінетом міністрів України. Планується, що дві ділянки площею 5 га й 9,4 га будуть передані Україні у володіння й користування за плату на основі договору оренди строком на 5 років із правом його продовження. До набрання чинності угоди українська сторона виплатить молдавській компенсацію за самовільне використання названих вище ділянок землі,

розташованих на території Молдови, за увесь час незалежності республіки. Україна також зобов'язується компенсувати Молдові щорічний збиток, що наноситься рибним запасам у результаті будівництва комплексу. Сторони домовилися проводити спільний моніторинг якості поверхневих вод у прикордонному пункті для запобігання забруднення водних ресурсів.

Будівництво Дністровської ГАЕС аргументується необхідністю вирішення проблеми виробництва енергії в години пікового навантаження. Проте розробники „Стратегії розвитку енергетичного сектору України до 2030 року” не намагаються вирішити проблему принципово, а тільки пропонують технічне рішення для її пом'якшення.

Стратегія пропонує збереження існуючого неефективного балансу джерел електрики, що утворилася за дуже специфічних обставин переходу української економіки до незалежної, в умовах надзвичайно сприятливих для атомної енергетики. Автори стратегії виявилися неспроможними оцінити сучасні тенденції розвитку енергетики і запропонували шляхи підготовлені ще в радянські часи.

Вивчення проекту ДГАЕС, його економічних, екологічних, соціальних, правових та політичних аспектів виявило ряд його негативних наслідків. Зокрема, проект базується на низькоєфективній технології, тому викликає сумнів його економічна доцільність та здатність принести прибуток достатній для повернення кредиту. Окрім того проект має ряд техногенних ризиків, найбільшими з яких є підвищена сейсмічність у районі будівництва та нестійкі ґрунти а також конструктивні та гідрологічні ризики.

Щодо екологічних наслідків, то проект загрожує обезвожуванням низьзя Дністра, що призведе до катастрофічних наслідків для природи регіону, зокрема для плавневої системи Дністра, що охороняються Рамсарською конвенцією, а також викличе проблеми з питною водою у регіоні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Герасимчук З.В., Олексюк А.О. Екологічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення. Монографія. — Луцьк: Надстир'я, 2007. — 280 с.

2. Герасимчук З. В., Корольчук Л. В. Транскордонне співробітництво регіонів: методика оцінки та шляхи активізації: Монографія. — Луцьк: Надстир'я, 2009.- 184 с.

3. Інституціональне забезпечення екологічно збалансованого водокористування в сучасних умовах: Монографія/М.А. Хвесик, В.А. Голян, О.В. Яроцька, Н.В. Коржунова. — Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. — 455 с.